

Οι επιφυλλίδες της Έβης Τουλούπα

Με την Έβη Τουλούπα γνωριστήκαμε καλύτερα όταν βρεθήκαμε αναπάντεχα να συνυπηρετούμε στα Γιάννενα το 1972, όπου μας είχε «εξορίσει» η απόφαση του Σπύρου Μαρινάτου, ο οποίος βρέθηκε, ξαφνικά και αναπάντεχα, στη θέση του Γενικού Διευθυντή της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, μετά την ανάκληση της εξουσίας από την ομάδα Παπαδόπουλου-Παττακού. Βασικός λόγος των τρελών και απαράδεκτων μετακινήσεων ήταν, όπως δήλωσε, να απομακρύνει τους Αρχαιολόγους από τους τόπους με τους οποίους είχαν συνδεθεί συναισθηματικά, με αποτέλεσμα να γίνουν εξαιρετικά αυστηροί στις κρίσεις τους «εμποδίζοντας την ανάπτυξη του τόπου».

Εμποδίζαμε, γιατί προσπαθούσαμε να σώσουμε ό,τι ήταν δυνατόν, από τη γενική τάση εξαφάνισης κάθε «παλιού μαγικού στοιχείου» από την αλόγιστη εκμετάλλευση.

Η σχέση φιλίας που αναπτύχθηκε από την αγαστή συνεργασία αργότερα όταν συνυπηρετήσαμε στην Ακρόπολη από όπου «αποστρατευτήκαμε» την ίδια στιγμή από την ενεργό υπηρεσία!

Από την εκδήλωση στο Μουσείο Ακρόπολης στις 20 Ιανουαρίου 2023

Η Έβη όμως δεν έπαψε να ασχολείται με τα ίδια θέματα επιστήμης και τέχνης και συνέχισε τη δράση της με άλλους τρόπους αναπτύσσοντας άλλες δραστηριότητες.

Ενασχόληση με τον Σύλλογο των Φίλων της Ακρόπολης, κείμενα για ποικίλα θέματα, όπως τα βλέπει κανείς στις νέα δραστηριότητες που ανέπτυξε με εκδόσεις, όπως τα Από την Πνύκα στο Παγκράτι (Ένωση Φίλων Ακροπόλεως 2004) και τα Περσασμένα και όχι Ξεχασμένα (Ωκεανίδα 2008), όπου βρίσκει κανείς τις

επιφυλλίδες και μια εντυπωσιακή συλλογή άρθρων και σχολίων. Είναι άπειρα τα θέματα με τα οποία έχει καταπιαστεί και τόσο θαυμαστά ποικίλα που δείχνουν την έκταση των ενδιαφερόντων της Έβης και τις γνώσεις της. Δεν έχουμε καιρό να αναφερθούμε αναλυτικότερα σε αυτά. Θα σχολιάσω όμως ένα που αναφέρεται στη γειτονιά μου, στο Παγκράτι. Εξαφανισμένα σήμερα κάτω από την ασφαλτο «σώζονται» τα λείψανα των μνημείων και η κοίτη του ποταμού Ιλισού, που μάταια προσπαθεί ο Μάνος Χατζηδάκης να τον ζωντανέψει τραγουδώντας «Πώς τον λέν(ε) τον ποταμό».

Είναι το Ιερό του Παγκράτη ή του Ηρακλή Παγκράτη, που το όνομά του έμεινε αιώνια στην ονομασία της περιοχής.

Γράφει η Έβη (Από την Πνύκα στο Παγκράτι): «Κάθε φορά που περνώ με αυτοκίνητο τη διασταύρωση των οδών Βασιλέως Κωνσταντίνου και Βασιλέως Γεωργίου, σκέφτομαι αυτά που κρύβονται από κάτω. Όλοι βέβαια γνωρίζουν ότι εδώ κυλούσε κάποτε ο Ιλισός, αλλά λίγοι γνωρίζουν ότι σ' αυτό ακριβώς το σημείο υπήρχε ένα αρχαίο ιερό, που αποκαλύφτηκε το 1952 από τον Γ. Μηλιάδη. Πριν δημιουργηθεί η νέα λεωφόρος, χρειάστηκε να περάσει ένας αποχετευτικός αγωγός στην κοίτη του ποταμού και ο μηχανικός εκσκαφέας έπεσε πάνω σ' έναν τοίχο και τον κατέστρεψε...». Η μοίρα των αρχαίων σε αυτή την πόλη που η ανάπτυξής της δεν επιτρέπει ούτε τη διατήρηση βασικών μνημείων.

Ας μείνουμε εμείς με την ανάμνηση ότι σ' αυτό το σημείο που σήμερα περνάνε αμέτρητες χιλιάδες αυτοκίνητα καθημερινά, υπήρχε ένα μαγικό ποτάμι και δίπλα του ένα γραφικό Ιερό και ένας θεός που έδωσε το όνομά του εδώ και 2,5 χιλιάδες χρόνια στην περιοχή και η Έβη κατάφερε να μας το ζωντανέψει ξανά με ένα άρθρο.

Η Έβη Τουλούπα έγραφε εβδομαδιαίες επιφυλλίδες στα Νέα σε όλη τη δεκαετία του 1990. Οι επιφυλλίδες αυτές αντανακλούν κατά τον καλύτερο τρόπο το πνεύμα και την προσωπικότητά της, το ανοικτό και φιλοπερίεργο μυαλό της, τα πολλά της ενδιαφέροντα, την αγάπη της για το διάβασμα, τη λογοτεχνία, τα ταξίδια, την τέχνη και τη μουσική, την κοινωνικότητά της, την όρεξη για ζωή. Τα κείμενά της διακρίνονται για την αρχαιογνωσία της. Η Έβη Τουλούπα έκανε μελέτη και έρευνα πριν τα γράψει. Σε πολλά από αυτά αναφέρει και τις βιβλιογραφικές πηγές της.

Οι αφορμές για τα κείμενά της είναι πολλές: καταρχάς τα ταξίδια, οι εκδρομές ή οι επισκέψεις που έκανε σε διάφορους τόπους της έδιναν την ευκαιρία να παρουσιάσει την ιστορία και αρχαιολογία τους, ιδιαίτερα τους μύθους που συνδέονταν με τις διάφορες τοποθεσίες, πόλεις, ποτάμια, βουνά ή και πρόσωπα. Άλλα σύγχρονα γεγονότα, όπως λ.χ. το ναυάγιο του πλοίου Σάμαινα ή το επίκαιρο τη δεκαετία του '90 ζήτημα της εκτροπής του Αχελώου της δίνουν ευκαιρία για αρχαιογνωστικά μαθήματα. Επίσης βιβλία που διαβάζει, τα οποία και παρουσιάζει ή συνέδρια ή άλλες εκδηλώσεις στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό στα οποία μετέχει και τις συζητήσεις των οποίων επίσης μεταφέρει στους αναγνώστες ή σχολιάζει.

Με τους Sandro και Φανή Τσιφάνο και τον Λευτέρη Λέπουρα στην Καρθαία της Κέας

Στις επιφυλλίδες της Έβης Τουλούπα οι αρχαιογνωστικές πληροφορίες συνδυάζονται με σχολιασμό της σύγχρονης πραγματικότητας. Ποικίλα είναι τα ζητήματα που τραβούν το ενδιαφέρον και την προσοχή της. Ενδεικτικά αναφέρονται: η αλλοίωση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, οι αλλαγές που επέρχονται στον τρόπο ζωής, οι νέες νοοτροπίες και συνήθειες που επικρατούν ιδιαίτερα στους νέους, διάφορα κοινωνικά θέματα, όπως λ.χ. η κατάργηση των δημόσιων συγκοινωνιών σε απομακρυσμένα ορεινά μέρη της Ελλάδας, η κακή χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Δύο καιύμοι την διακατέχουν: τα προβλήματα και οι καθυστερήσεις που έχουν ανακύψει, τη δεκαετία του '90, στο έργο της δημιουργίας του Μουσείου της Ακρόπολης στον χώρο του οικοπέδου Μακρυγιάννη και η τύχη

Η Έβη Τουλούπα με τον Μανόλη Κορρέ

του κτηρίου του Καποδιστριακού Ορφανοτροφείου στην Αίγινα, στο οποίο η Έβη Τουλούπα οραματίζεται τη δημιουργία του διαχρονικού μουσείου της Αίγινας. Και το μεν πρώτο ζήτημα έχει λυθεί με τον καλύτερο τρόπο, ενώ η τύχη του Καποδιστριακού Ορφανοτροφείου παραμένει έως σήμερα άδηλη. Στα ζητήματα αυτά η Έβη αφιερώνει πολλές επιφυλλίδες ή επανέρχεται και σε άλλες επιφυλλίδες.

Τέλος, πολλές επιφυλλίδες της είναι αφιερωμένες αποκλειστικά σε διάφορες προσωπικότητες: από την ενεργέτιδα του Μουσείου της Ακρόπολης Ουρανία Χατζηκυριακού, την κοσμοπολίτισσα Ειρήνη Μαυρογορδάτου, την φύλακα της ελληνικής διακοσμητικής χειροτεχνίας Λουκία Ζυγομαλά, τον νομικό Νικόλαο Σαρίπολο και

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΕΒΗΣ ΤΟΥΛΟΥΠΑ Μουσείο Ακρόπολης, 20 Ιανουαρίου 2023

την κόρη του, τη ζωγράφο Αθηνά Σαριπόλου Λίβα, τον ινδολόγο Δημήτριο Γαλανό, τον μεταλλειολόγο και πολιτικό Φωκίωνα Νέγρη, τον στρατιωτικό μηχανικό Γεράσιμο Μεταξά, τον Ιωάννη Καποδίστρια και τον Θεόφιλο Καίρη ως τους θεμελιωτές και δασκάλους της ελληνικής αρχαιολογίας Χρήστο Τσουντα, Κωνσταντίνο Ρωμαίο, Μανώλη Ανδρόνικο ή τον σπουδαίο συντηρητή χαλκών Χρήστο Χατζηλιού, ακόμη και τον γνωστό για τις προφητείες του Νοστράδαμο.

Οι επιφυλλίδες της Έβης Τουλούπα διαπερνώνται από χιούμορ, ενώ το στυλ γραφής της αναδίδει αμεσότητα και φρεσκάδα (η φρεσκάδα άλλωστε την χαρακτήριζε και ως πνεύμα και ως εμφάνιση): σύντομες, κοφτές θα τις χαρακτήριζα, προτάσεις, λέξεις και εκφράσεις καθημερινές. Η κορύφωση και η επιτομή του νοήματος, της ουσίας δηλαδή των επιφυλλίδων, βρίσκεται πάντοτε στις δύο-τρεις τελευταίες φράσεις του κειμένου, συχνά και μόνον στην τελευταία, κάτι που προκαλεί ένα ευχάριστο ξάφνιασμα στον αναγνώστη, ενώ του παρέχει και τροφή για σκέψη.

Τελειώνω διαβάζοντάς σας μια επιφυλλίδα, με τίτλο «Σκύλοι και αυτοκίνητα», που δημοσιεύθηκε στις 3 Μαρτίου 1997 και που πιστεύω ότι εμπεριέχει όλα τα στοιχεία που σας ανέφερα πιο πάνω:

«ΑΠΑΓΟΡΕΥΟΝΤΑΙ ΤΑ ΣΚΥΛΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ» γράφουν οι πινακίδες στο χώρο του Ζαπείου και άλλων δημόσιων κήπων της Αθήνας. Όπως είναι γνωστό τα σκυλιά δεν γνωρίζουν ανάγνωση και τίποτα δεν μπορεί να τα εμποδίσει να μπαίνουν, να παραμένουν όσο τους αρέσει και να βγαίνουν όποτε θέλουν από τον απαγορευμένο γι' αυτά παράδεισο. Ακόμη και στην Ακρόπολη ανεβαίνουν ελεύθερα ακολουθώντας τους τουρίστες που όλο και κάποιιο φαγώσιμο θα πετάζουν. Θλιβερό επακόλουθο είναι να προστίθεται στους ταλαιπωρημένους από τους ρύπους της ατμόσφαιρας και την όξινη βροχή μαρμαρίνους κίονες και το δικό τους κατάβρογμα.

Η απαγόρευση απευθύνεται προφανώς στους συνοδούς των σκύλων και μάλιστα σε όσους κατέχουν την ελληνική γλώσσα γιατί, αν είναι Φιλιππινέζοι ή άλλης φυλής οικιακοί βοηθοί που βγάζουν περίπατο το σκύλο του κυρίου τους, πάλι επί ματαίω υπάρχει η απαγόρευση. Αλλά οι σκύλοι που συνοδεύονται είναι οι πιο ακίνδυνοι. Ακόμη κι αν δεν κρατιούνται από λουρί και τρέχουν ελεύθεροι, είναι βέβαιο ότι είναι μολυσματικοί, υγιείς και χορτάτοι. Κι αν είναι να αφήσουν κάπου τις ακαθαρσίες τους καλύτερα στα χώματα του κήπου παρά στο πεζοδρόμιο της γειτονιάς μας, όπου διατρέχουμε τον κίνδυνο να τις πατήσουμε με όλα τα μικρά και μεγάλα επακόλουθα.

Στις γάτες ποιος διανοείται να απαγορεύσει την είσοδο; Είναι ζώα υπερέφανα και κυκλοφορούν παντού με άνεση. Έχουν ορισμένες ώρες που κάθονται συγκεντρωμένες σε διάφορα σημεία του πάρκου και περιμένουν τις καλές κυρίες (υπάρχουν και καλοί κύριοι) που θα έρθουν να τις ταΐσουν. Κάθε κήπος έχει τις δικές του κυρίες που έρχονται φορτωμένες με γατοτροφές, μπουκάλια με νερό, διάφορες κούπες, χάρτινα περιτυλίγματα, πλαστικές σακούλες. Οι πιο τακτικές τα παίρνουν μαζί τους πίσω, άλλες τα αφήνουν εκεί, ώσπου να τα εξαφανίσουν τη νύκτα οι ποντικοί ή να τα βρουν την επομένη τα παιδάκια και να τα προσθέσουν στο παιχνίδι τους.

Τα πουλιά όμως κατορθώσαμε να τα διώξουμε από τα δένδρα του Ζαπείου, καθώς δεν μπορούν πια να ησυχάσουν μετά την εγκατάσταση κιλιάδων φωτιστικών σωμάτων που είναι στραμμένα προς τα επάνω, ενώ τοποθετήθηκαν για να φωτίζουν, υποτίθεται, τα δρομάκια.

Επιτρέπεται βεβαίως η διέλευση των αυτοκινήτων. Εκατοντάδες τροχοφόρα διασχίζουν τον Κήπο με αποτέλεσμα να κινδυνεύουμε εδώ περισσότερο παρά σε κανονικό δρόμο, καθώς βαδίζουμε ξένοιαστοι. Τελευταία επιτρέπεται και η στάθμευση, έγινε δηλαδή το Ζάππειο υπαίθριος σταθμός αυτοκινήτων.

Οι γονείς φαίνεται ότι μαθαίνουν στα παιδιά τους να φοβούνται τα σκυλιά και να αγαπούν τα αυτοκίνητα. Έτσι εξηγείται γιατί δεν ακούστηκε καμία διαμαρτυρία. Για να μην παρεξηγηθώ ότι μεροληπτώ, δηλώνω ότι έχω αυτοκίνητο και δεν έχω σκύλο».

Κωνσταντίνος Τσάκος, Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων

Φανή Μαλλούκου-Τufano, τ. Καθηγήτρια Πολυτεχνείου Κρήτης

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΗΣ ΤΟΥΛΟΥΠΑ

Με τους Κ. Χατζηασλάνη, την οικογένεια Β. Λαμπρινουδάκη και τους Κ. και Μ. Κορρέ (αριστερά) και με τους Π. Θέμελη, Α. Ανθροειομένου, Ρ. Ducrey, Α. Καραπασχάλιου, Ι. Metzger και Π. Καλλιγά στην Ερέτρια (δεξιά)

Με τον St. Miller και τον Γ. Αρμπιλιά (αριστερά) και με τους Χρ. Βλασσοπούλου, Α. Μάντη, Ν. Τογανίδη, Α. Παπανδρέου, Β. Ελευθερίου (δεξιά)

Με τους Γ. Σταϊνκάνο, Μ. Ιωαννίδου, Π. Ρούσο, Γ. Γκενάκο, Κ. Μπουρνιά, Ε. Σημαντόνη και Ν. Ετζέογλου (αριστερά) και με τους Κ. Beschi, Κ. Τσάκο, Α. Χορέμη (δεξιά)